ΠΡΟΤΥΠΟ
ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΛΟΔΙΚΗΣ

Σωτήρος Διός & Πραξιτέλους 153
ΠΕΙΡΑΙΑΣ
Τηλ. & Fax 211 0 134 134 – 135

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 17 ΙΟΥΝΙΟΥ 2020 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)

Α1.

1. Λάθος
2. Σωστό
3. Σωστό
4. Λάθος
5. Λάθος

Β1. Στο απόσπασμα αυτό από τα «Ηθικά» του Αριστοτέλη τονίζεται η αξία του εθισμού, καθώς είναι ο κυριότερος τρόπος απόκτησης της ηθικής αρετής, όπως έχει αποδείξει προηγουμένως. Με το «μαρτυρεῖδέ» περνά ομαλά σε ένα ακόμη επαγωγικό συλλογισμό, μέσω του οποίου –αυτή τη φορά-θα καταδείξει ξανά την προϋπόθεσητου εθισμού σ' αυτόν τον «ατομικό αρχικά αγώνα», αλλά και τον ρόλο του Νομοθέτη, που εδώ ταυτίζεται με τον ρόλο του δασκάλου-καθοδηγητή, που είναι σπουδαίος.Το εμπειρικό παράδειγμα από την κοινωνική και πολιτική ζωή των ανθρώπων «ἐν ταῖς πόλεσιν», εμφανίζει αρχικά τη θεσμική αθώωση των νομοθετών και του σκοπού κυρίως που αυτοί έχουν, έπειτα όμως την τελολογική κρίση των πολιτευμάτων που αυτοί εξυπηρετούν, βάσει των βαθμών επίτευξης ή μη των σκοπών τους. Δεν υπάρχει κατά τον Αριστοτέλη νομοθέτης που να στοχεύει κάπου αλλού, παρά μόνον στην ηθικοπλασία των πολιτών του μέσω των «νόμων» και του εθισμού που αυτοίπροκαλούν, καθότι αποτελούν πρότυπα ορθών συμπεριφορών. Ωστόσο, τα αντιθετικά ζεύγη «ἀγαθή-φαύλη» δηλώνουν την κριτική των πολιτευμάτων εκ του αποτελέσματος, διότι η επίτευξη αυτού του σκοπού είναι πολυπαραγοντική.Με το ποσοτικό επίρρημα «ἔτι» επαναφέρει ακόμη ένα ποιοτικό-αντιθετικό ζεύγος «γίνεται + φθείρεται που μας οδηγεί στο αντιθετικό ζεύγος γένεσις και φθορά, ενώ με τους εμπρόθετους «ἐκτῶν αὐτῶν» (=με τα ίδια μέσα) και «διά τῶν αὐτῶν» (=για τους ίδιους λόγους) αναδεικνύει η κοινή αφετηρία και των δυο αντιθετικών εννοιών που δεν είναι άλλη από τον εθισμό του ατόμου σε συγκεκριμένες ομοιότητες και επαναλαμβανόμενες ενέργειες.Τέλος, η χρήση της αιτιολογίας μεταξύ των ηθικών αρετών ή κακιών και των τεχνών εξυπηρετεί στο να ξεκαθαρίζει ο φιλόσοφος ότι και στα δυο ναι μεν ευθύνη έχει ο ίδιος ο άνθρωπος και οι επιλογές αυτού ως προς τις ενέργειές του, όμως, και ο δάσκαλος τοποθετείται εν συνεχεία σε περίοπτη θέση, καθώς χωρίς αυτόν «ἀγαθοί και κακοί ἔσονται κιθαρισταί» αναλόγως του έθους αυτών και εάν προσανατολίζεται προς το «εὖ» ή το «κακῶς».

Β2. Ο Αριστοτέλης από το απόσπασμα «Εἰδήπᾶσα...ἄν εἴηστοχαστική» εμφανίζει/χρησιμοποιεί έναν υποθετικό συλλογισμό μέσω του οποίου προσπαθεί να συνδέσει με την αναλογία (και πάλι) «ἀρετῆς» και «τέχνης», την αρετή με την έννοια, μίας θεμελιώδους έννοιας στην φιλοσοφία του, του μέσου. Συγκεκριμένα παρατηρεί ότι εάν κάθε επιστήμων, δηλαδή τεχνίτης (και όχι με τη σημερινή ακριβώς σημασία του

Σωτήρος Διός & Πραξιτέλους 153
ΠΕΙΡΑΙΑΣ
Τηλ. & Fax 211 0 134 134 – 135

όρου) στοχεύει στη μεσότητα για να φτάνει τα έργα στον σκοπό τους, τότε και η αρετή που είναι καλύτερη και πιο ακριβής από την τέχνη, μπορεί και αυτή να στοχεύει στο μέσον. Άλλωστε, η έννοια της αρετής είναι μία έννοια αμιγώς θετικής σημασίας. Συγκρίνοντας την αρετή με την τέχνη, οδηγείται στο συμπέρασμα «ἄν εἴη στοχαστική τοῦμέσου», -με δυνητική ευκτική στην απόδοση για να μετριάσει ίσως την απολυτότητα στην οποία θα κατέληγε με τη χρήση και στην απόδοση της οριστικής, ενώ έτσι ο υποθετικό λόγος δηλώνει το πραγματικό γεγονός αλλά δίνοντας σε αυτόν και μία δυνατότητα προσθήκης ή εξέλιξης αυτού. Η παρένθεση, που με την χρήση του ρήματος «εἰώθασιν» στηρίζεται στην κοινή αντίληψη περί του τι θεωρείται τέλειο έργον (εὖἔργον ἔχον -τελολογία Αριστοτέλη), λειτουργεί επεξηγηματικά στην υπόθεση ότι ο τεχνίτης στοχεύει στο μέσον. Αυτό συμβαίνει γιατί η υπερβολή και η έλλειψη καταστρέφουν το «εὖ» (=το καλό=το άριστο), ενώ η μεσότητα το σώζει (επαναφορά του αντιθετικού ζεύγους· γένεσις-φθορά). Συμπερασματικά, η αρετή που σχετίζεται και με τα πάθη των ανθρώπων και με τις πράξεις τους, αφού είναι οι βασικοί υπεύθυνοι απόκτησης αυτών, στοχεύει στη μεσότητα, αφού κάθε μορφοποιητική δύναμις -αρετή -τέχνη + φύσις - στοχεύει στο μέσον, διαφορετικά αστοχεί του σκοπού της.

Β3.

α. Λάθος
β. Λάθος
γ. Σωστό
δ. Λάθος
ε. Σωστό

Β4.

θέμα- νομοθέται
συνήθεια - ἐθίζοντες
ψυχοφθόρος - φθείρεται
ανούσιος - ἐστίν
ανεκτός - εἶχεν
αβλεψία - βλέπουσα
ασωτία - σωζούσης
άρρητος - λέγομεν
αφαίρεση - ἀφελεῖν
βολίδα - ὑπερβολή

Β5. Σχετικά με τη διδασκαλία της ηθικής αρετής, ματαξύ των τωνηθικών και του Πρωταγόρα η διδασκαλία εμφανίζεται ως μέσο σωφρονισμού του ανθρώπου για την κατάκτηση της «δικαιοσύνης-σωφροσύνης-οσιότητας» και εάν δεν ευδικιμήσει τότε μετέρχονται οι γονείς και οι δάσκαλοι, και κατασταλτικά μέτρα «να τον διδάσκουμε-να βελτιωθεί και να εκδιώκουμε από την πόλη ή να τον σκοτώνουμε ως ανίατο». Στον Αριστοτέλη δεν αναφέρεται πουθενά στοιχείο καταστολής.Η διαφορά, επίσης, είναι ότι στα «Ηθικά» προτάσσεται το «ἦθος και η ευθύνη του ατόμου και δευτερευόντως ο ρόλος τουδασκάλου ενώ στον Πρωταγόρα εμφανίζεται η ευθύνη του δασκάλου πρωτίστως.

Σωτήρος Διός & Πραξιτέλους 153
ΠΕΙΡΑΙΑΣ
Τηλ. & Fax 211 0 134 134 – 135

Αδίδακτο κείμενο

Γ1. Εάν πάλι κανείς με ρωτήσει, αλήθεια (πράγματι), εάν κάποιος αδικεί την πόλη (μας), υποστηρίζεις (λες) ότι πρέπει και προς αυτόν να κάνουμε ειρήνη; δεν θα το έλεγα (υποστήριζα)· αλλά περισσότερο υποστηρίζω (λέω) ότι πολύ πιο γρήγορα θα τιμωρούσαμε αυτούς (που αδικούν την πόλη), εάν δεν αδικούμε κανέναν (δε δίνουμε την αφορμή σε κανέναν να αδικεί) · διότι (τότε) δεν θα είχαν κανέναν σύμμαχο.

Γ2. Στο απόσπασμα που μας έχει δοθεί, ο Ξενοφώντας συνδέει την οικονομική άνθηση της Αθήνας με τα αγαθά της ειρήνης. Αναζητώντας, λοιπόν, αρχικά τα πλεονεκτήματα της ειρήνης θα μπορούσαμε να βρούμε ότι σε παλαιότερες εποχές εισήχθησαν στην πόλη πάρα πολλά χρήματα σε περίοδο ειρήνης (γὰρ τό τε παλαιὸν ... ἀνενεχθέντα). Επίσης, όταν έγινε ειρήνη στη θάλασσα και δεν πραγματοποιούνταν ναυτικές μάχες, αυξήθηκαν τα έσοδα και ήταν δυνατό οι πολίτες να χρησιμοποιούν αυτά, όπως ήθελαν (ἐπεὶ δὲ εἰρήνη...βούλονται).

Αντίθετα, από τον πόλεμο προκύπτουν μόνο μειονεκτήματα. Αρχικά δαπανώνται πόροι, καθώς ξοδεύονται για τις ανάγκες του πολέμου και για όποιες άλλες προετοιμασίες είναι απαραίτητες για την διεξαγωγή του. Στη συνέχεια απουσιάζουν έσοδα, που θα μπορούσαν να διοχετευτούν σε ειρηνικά έργα και να καλυτερεύσουν τη ζωή των Αθηναίων (ἐν τῷ νῦν χρόνῳ... καταδαπανηθείσας).

Γ3.α.

ἐκλιπούσας ⟶ ἐξέλειπες

εἰσελθούσας ⟶ εἰσῄεις και εἰσῄεισθα

καταδαπανηθείσας ⟶ κατεδαπανῶ

Γ3.β.

	Θετικός	Υπερθετικός
μᾶλλον:	μάλα	μάλιστα
θᾶττον:	ταχέως/ ταχύ	τάχιστα

Γ3.γ.

τις ⟶ τισί(ν)

προσόδους ⟶ αἱ πρόσοδοι

πολίταις ⟶ ὦ πολῖτα

Γ4.α.

ἤ εἰρήνην: υποκείμενο του ειδικού απαρεμφάτου «εἶναι» (ετεροπροσωπία). Λειτουργεί ως β΄ όρος σύγκρισης (ἤ + ομοιόπτωτα με τον α΄ όρο σύγκρισης : τόν πόλεμον).
ταῦτα: υποκείμενο του ρηματικού τύπου «ἄν κριθείη» (αττική σύνταξη).
τῶν προσόδων: ετερόπτωτος προσδιορισμός, γενική διαιρετική από το «πολλάς».
ἄγειν: υποκείμενο του ρηματικού τύπου «χρή», τελικό απαρέμφατο (ετεροπροσωπία).

Σωτήρος Διός & Πραξιτέλους 153
ΠΕΙΡΑΙΑΣ
Τηλ. & Fax 211 0 134 134 – 135

Γ4.β.
Ἀνενεχθέντα: είναι κατηγορηματική μετοχή. Εξαρτάται από το ρηματικό τύπο «εὑρήσει» αναφέρεται στο αντικείμενο του «χρήματα», το οποίο είναι υποκείμενο της μετοχής.

Γ4.γ.
«ἀλλὰ μᾶλλον ... ὑπάρχοιμεν ἀδικοῦντες»:

Μετατροπή σε ευθύ λόγο
πολὺ θᾶττον ἂν τιμωροίμεθα αὐτούς, εἰμηδένα ὑπάρχοιμεν ἀδικοῦντες·

Μετατροπή σε μη πραγματικό
Υπόθεση: εἰ ὑπήρχομεν
Απόδοση: ἄν ἐτιμωρούμεθα

ΠΡΟΤΥΠΟ